

Toespraak Vlaams Ombudsman Bart Weekers

Academische zitting Leerstoel Ethische Fiscaliteit UHasselt

Ook een Leerstoel heeft 4 poten

Hasselt, 26 april 2022

Vlaamse
Ombudsdienst

Geachte allen in al uw hoedanigheden,
Beste Leerstoelhouders Elly en Eric,

Een tijd terug komt een verhuurder bij me klagen over zijn nieuwe energieleverancier Luminus.

Luminus had voor elk van zijn vier huurders 100 euro jaarlijkse bijdrage energiefonds gefactureerd, terwijl de oude energieleverancier slechts de verlaagde belasting van 5 euro aanrekende.

Wist deze verhuurder veel.

En kennelijk dus ook de oude energieleverancier niet - nochtans geen kleine speler op de Vlaamse energiemarkt.

En dat alles klaarblijkelijk ook, buiten het zicht van de belastingcontrole, ...

Wisten zij allemaal veel ... dat het ethisch fiscaal probleem NIET bij Luminus lag. Het residentiële tarief van 5 euro is er namelijk enkel voor energiecontracten op naam van de effectief bij het afnamepunt gedomicilieerde persoon. Het is er niet voor verhuurders die het contract op hun naam houden, maar niet gedomicilieerd zijn in de woning waar het energie-afnamepunt zich bevindt.

Geachte allen,

Ook ik verheug me, op mijn beurt, over deze Leerstoel en dan nog aan de universiteit van de provincie waar ik geboren en getogen ben.

Laat me daarbij van meetafaan toch zeker ook vooral benadrukken dat voor u een ombudsman staat van de *“Can do”*, eerder dan een ombudsman die de ethische fiscaliteit afmeet aan zijn hoog verheven meetlat van theoretische rechtsbescherming of *“110 % compliance to the rule”*.

Een man die maar al te goed weet dat het recht er is voor de wakkeren, maar tegelijk geen man van de fiscale optimalisatie of fiscale spitstechnologie, noch van

de bezwaarbeslissing die verwijst naar een reeks arresten, helder voor het publiek hier in deze ruimte, maar compleet wereldvreemd voor de medeburger die ik dagelijks spreek.

Het is meteen een houding die ik toch ook durf aan te bevelen aan deze Leerstoel: ook moeilijke dingen (zoals ethische fiscaliteit) zijn vaak terug te brengen tot eenvoudige leidraden en moeten niet nodeloos ingewikkeld gemaakt worden.

Vandaag probeer ik, aan de hand van drie verhalen en onder het motto “ook een Leerstoel heeft vier poten”, te schaven aan de vier poten onder de Leerstoel. En ik schaaf en zaag met het gereedschap van mijn eigen Vlaamse ombudsman-stoel. Kwatongen zullen opmerken “met de schaaf en de zaag van de Vlaamse klaag- en zaag-stoel”.

Daarbij raakt het eerste verhaal over die verhuurder al meteen aan een al stevig bijgeschaafde poot die in vele varianten precies hetzelfde klinkt in zowat elk domein waarover medeburgers me aanspreken.

Die poot luidt “**Breng het A-B-C in Jip-en-Janneke-taal #heerlijhelder tot bij de mensen**, bijvoorbeeld dus tot bij die verhuurder.

Wanneer ik inderdaad terugdenk aan mijn telefoongesprek met deze verhuurder, dan kostte het geen 10 minuten om hem het voornemen te horen maken dat die contracten op naam van de huurders zelf terecht zouden komen, wat voor hen ook de weg zou openen richting andere sociale voordelen, zoals het sociaal tarief.

U begrijpt mijn eerste punt, dames en heren, dit verhaal schakelt in één adem van ethische fiscaliteit naar ethisch verhuren. En vertaald naar academische middens gaat die eerste poot van de Leerstoel over de onderzoeksvraag en de afbakening.

De kunst bij deze Leerstoel zal zijn om aandacht te hebben voor de goeie inbedding van de ethische fiscaliteit in de ethiek *tout court*. Het komt me immers voor dat er nog heel wat te verbeteren valt aan de informatie en de communicatie van onze fiscale instanties rond zulke brede benadering van ethiek en fiscaliteit en ik beschouw dergelijk “om-denken” als een eerste belangrijke poot voor deze Leerstoel.

Al wie immers rekent op ethische fiscaliteit, of het nu van de kant van de burger is, of van de kant van de overheid, die zal het toch een stuk makkelijker hebben om die boodschap goed te laten doordringen door telkens opnieuw aandacht te hebben voor het echte ABC van een fiscale maatregel.

Een eerste poot rond ethische fiscaliteit is dus die zoektocht naar methoden om dit soort ABC beter tot bij de mensen te krijgen. Vertaald naar de ombudsman en ook naar de Leerstoel en uiteindelijk naar de belastingdiensten gaat het dan om een vorm van “ambassadeurschap van de goede zaak” die, ruw geschat, hoogstens 5 tot maximaal 20 % van de eigen mensen en middelen vergen, maar die een veelvoud aan maatschappelijk return opleveren.

De tweede poot van de Leerstoel overstijgt de communicatie; het tweede verhaal draait namelijk om technieken die de ethische fiscaliteit bevorderen, de “ethiek-techniek” zo u wil.

Het verhaal start bij het algemene tarief voor de aankoop van een woning van 12 %. Maar voor de gezinswoning is dat 3 % : een mooie besparing van 9.000 euro per schijf van 100.000 euro.

Aan dat verminderd tarief zijn uiteraard wel voorwaarden verbonden, waaronder de voorwaarde dat de koper met gepaste spoed in de woning domicilie neemt.

Enkele jaren geleden was die voorwaarde een *hot topic*. Naar aanleiding van de halvering (van tien naar vijf jaar) van de verjaringstermijn om dit te controleren, werd aan heel wat kopers vele duizenden euro extra registratierecht aangerekend omdat ze vele jaren eerder te laat domicilie hadden genomen in hun gezinswoning.

Het *hot topic* leverde gelukkig ook “om-denken” op en groeide de voorbije jaren uit tot een belangrijk leerstuk, en dat dus zelfs zonder Leerstoel. Zo was het zeker goed om te zorgen voor snellere controles; alvast bij de ombudsman zijn er de laatste jaren niet langer klachten over aanslagbiljetten vele jaren na datum.

Maar nog een andere les werd geleerd: de voorwaarden verbonden aan de belastingvermindering staan weliswaar in de aankoopakte, maar worden al snel vergeten. Anders dan eerder, toen dit nog een federale belasting was, stuurt de Vlaamse Belastingdienst nu een waarschuwingsbrief aan al wie drie maanden voor de vervaltermijn nog niet domicilie nam in de aangekochte woning.

Twee technieken die helpen een meer faire invulling te geven aan deze belasting. De burger wordt vooraf duidelijk herinnerd aan wat hij nog moet doen en de overheid controleert snel en efficiënt en kijkt daarbij ook naar de eigen regels om de controleperiode in te korten.

Maar er valt nog meer te vertellen en wel over de argumenten die kopers aanhalen om te laat te verhuizen. Ze zijn gevarieerd en toch komen sommige argumenten telkens terug, met als ultieme toets *“is er sprake van een overmachtssituatie, ja of neen?”*. En zo weten we: *“echtscheiding, ja dat is overmacht”*, *“verhuis door verlies van werk, ja ook dat is overmacht”*, *“uitlopende verbouwwerken, mmm ... lastig, eerder nee geen overmacht”*.

“Lastig” waren lange tijd inderdaad de dossiers waarbij kopers een, veelal oudere, woning aanschaffen en daar eerst werken in willen uitvoeren voor ze verhuizen. Maar die plannen stuiten op problemen met de nodige vergunningen, aannemers en onderaannemers, of eenvoudigweg een beperkt budget waardoor werken slechts stukje bij stukje kunnen gebeuren.

In deze dossiers was er dan heel veel debat en discussie rond vertragingen bij het instapklaar maken van de woning. Duidelijk een moeilijk punt om burgers uit te leggen dat hun instinctmatige invulling van het begrip overmacht niet altijd strookt met de juridische definiëring. Tegelijk ook veel onvrede bij de Vlaamse Belastingdienst. Er gaat veel tijd en energie in deze dossiers (bezwaren en klachten) en er is veel blijvend ongenoegen.

In zo’n context richt een ombudsdienst en dus ook een Leerstoel zich tot de beleidsmaker.

Oorspronkelijk kende de Vlaamse Codex Fiscaliteit een domicilietermijn van 2 jaar om recht te hebben op het verlaagde tarief gezinswoning. In 2020 werd dat herzien naar 3 jaar en oordeelde het Vlaams Parlement dat er met 3 jaar een redelijke termijn wordt geboden om de woning goed in orde te brengen en er in te trekken.

Het verhaal illustreert zo opnieuw hoe ethische fiscaliteit op verschillende niveaus werkt: redelijke termijnen in de wetgeving, in de uitvoering optimaal verwittigen van alle belastingplichtigen, in individuele dossiers discussie waar soms ook meer algemene richtlijnen uit kunnen voortvloeien. Redelijkheid bepleiten én oog hebben voor de gelijke behandeling.

Het is die tweede poot en die benadering van de ethiek-techniek dus die ik deze Leerstoel toewens. Het is “dag na dag mee timmeren” aan het voornemen om deel van de oplossing te zijn, om concrete klachten te overstijgen, en om zo - in dialoog - een toegevoegde waarde te zijn bij het streven naar een ethische fiscaliteit. De tweede poot staat zo voor de zoektocht naar goeie methoden en technieken die het verschil kunnen maken. Wie er bijvoorbeeld jaar na jaar de

verslagen op naleest van de uitstekende, maar nog te onbekende, klachtendienst Financiën van de Vlaamse Belastingdienst, heeft alvast een schat aan materiaal om mee aan de slag te gaan.¹

Ik kom bij mijn derde en laatste verhaal en zo bij mijn twee laatste poten voor de Leerstoel. Bij dit derde verhaal beland ik bij de nabestaanden van de slachtoffers van de aanslagen in Maalbeek en Zaventem. Ook bij mij klopten ze aan en ze wezen onder andere op hoge successierechten in de erfbelasting.

De Provinciegouverneur zal het zich nog herinneren uit zijn vorige hoedanigheid. Samen met toenmalig Vlaams minister van Financiën, Bart Tommelein, vond ik het indertijd (voorjaar 2017 was het) een goed idee om aan deze nabestaanden geen successierechten aan te rekenen.

Het debat daaromtrent werd echter meteen in de kiem gesmoord nadat de Raad van State opmerkte dat dit een ongelijke behandeling zou betekenen, bijvoorbeeld in vergelijking met slachtoffers van natuurrampen.²

We zijn nu vijf jaar later en in de Limburgse Maasvallei weten we ondertussen helaas maar al te goed dat onze Waalse collega's momenteel wel degelijk inderdaad ook effectief erfeniskwesties moeten behandelen naar aanleiding van natuurrampen.

Maar Vlaanderen ging in 2017 dus stilzwijgend over tot de orde van de dag, zonder dat ik ergens ook maar enig spoor van debat zag over het belangrijke ethische vraagstuk of het ene overlijden anders fiscaal behandeld kan worden dan het andere.

En hoewel het zeker ook één van de dossiers is, die me geleerd hebben om zelf slechts met de nodige schroom uitspraken te doen over zaken die behoren tot het prerogatief van de wetgevers in de democratische samenleving, mag van deze Leerstoel verwacht worden dat het zulke fundamentele vraagstukken wel degelijk mee op de agenda zet en op die manier via **een derde poot van de Leerstoel mee de fiscale fundamentals schraagt en draagt.**

¹ Deze verslagen zijn een onderdeel van het jaarlijkse Vlaams Bemiddelingsboek, te raadplegen via de website van de Vlaamse Ombudsdienst.

² Zie jaarverslag 2016 Vlaamse Ombudsdienst.

En, ten slotte, Elly en Eric, wees niet te beschroomd om u, mee te outen als Limburgers Wereldburgers en ook deze vierde poot mee te geven aan deze Leerstoel.

Hier binnen de Rechtsfaculteit weet u dat de rol van deze Faculteit en breder de Universiteit binnen de ontwikkeling van Limburg me nauw aan het hart ligt. En ik verwees al naar mijn provincie bij mijn inleiding, ik had het over de stroomgevoeligheid van de Maasvallei, ik ken de uitdagingen van onze fruitboeren of van ons kleinschalig toerisme. In de buurt waar ik woon zie ik de ene windturbine na de andere verschijnen, we zijn de provincie van het stikstofarrest, maar even goed uitstekend gelegen in de Euregio en onze logistiek kan daar alleen maar wél bij varen. We hebben een jonge en diverse bevolking, onze voorouders hebben samen een hele geschiedenis gebouwd met mooie en ook minder mooie bladzijden, ... dat alles brengt uitdagingen mee, maar ook kansen...

tal van uitdagingen waar ethische fiscaliteit een belangrijke ondersteunende rol kan spelen bij de verdere ontwikkeling van onze geliefde provincie Limburg.

Moge ook een vierde poot “Limburgerwereldburger” deze Leerstoel niet vreemd zijn.

Ik heb alvast goesting om vanuit het panel mee te schaven en zagen aan deze en andere poten van deze Leerstoel.

Ik dank u voor uw aandacht en stel het volste vertrouwen in deze Leerstoel onder de hoede van Elly en Eric!

Bart Weekers,
Vlaams Ombudsman